

**Vidaus vandens kelių priežiūra: galimybės gerinti upinių ir mažųjų žuvėdrų bei jų buveinių
apsaugos būklę šiuo metu ir ateityje**

2023-10-20, Vilnius

Aurelijus Rimas (AB Vidaus vandens kelių direkcija), Liutauras Raudonikis (Lietuvos ornitologų draugija)

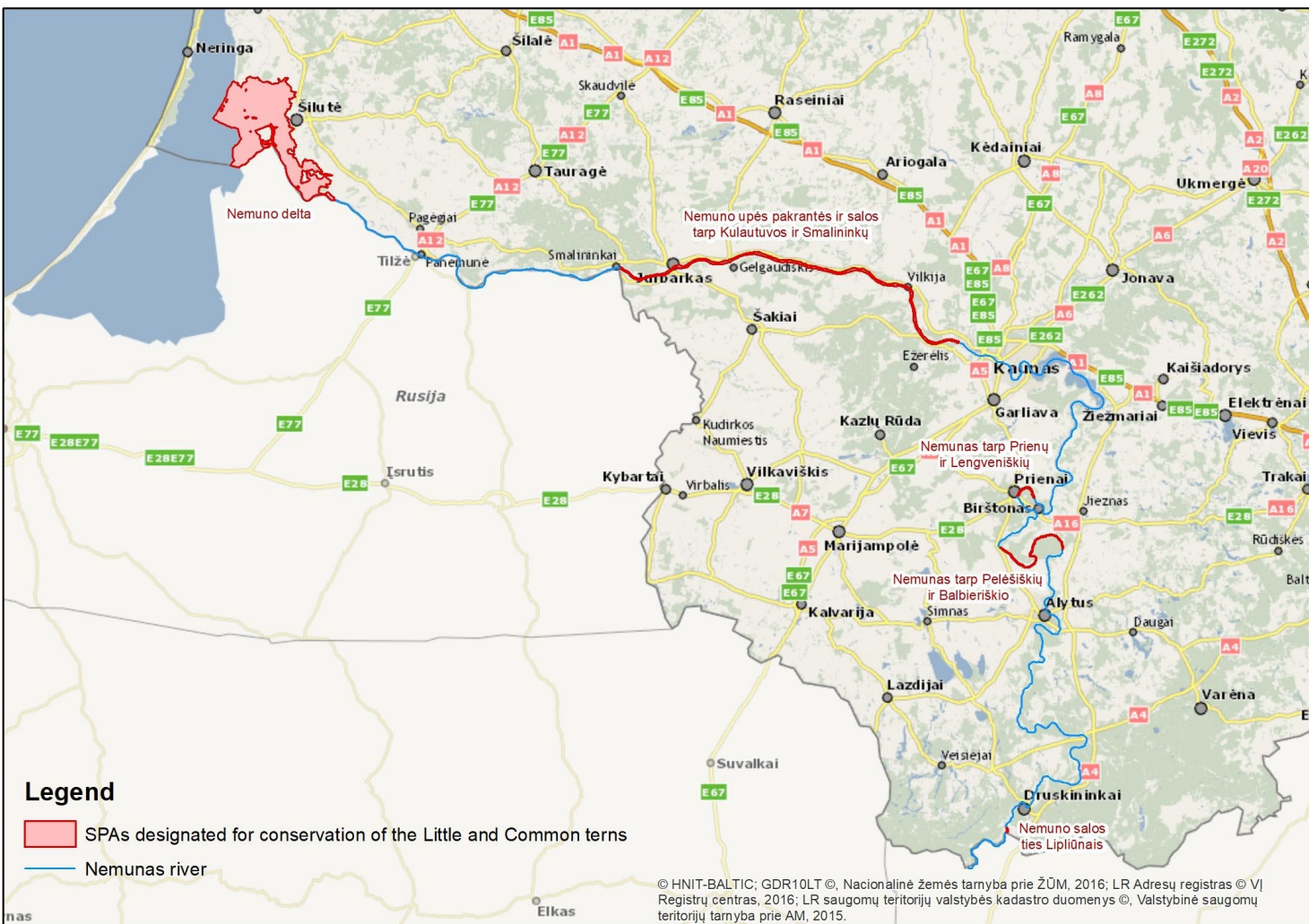
www.lifeterns.lt

Lietuvos
Respublikos
aplinkos
ministerija

Nemuno upė
išskirtinai svarbi upinių
ir mažųjų žuvėdrų
apsaugai – net 5 PAST
buvo įsteigtos jų
apsaugai.

Nemunas ypač svarbus
mažajai žuvėdrai,
kurios ne mažiau 80%
nacionalinės
populiacijos peri
Nemuno upės salose
ar atvirose pakrantėse.

Legend

SPAs designated for conservation of the Little and Common terns

Nemunas river

© HNIT-BALTIC; GDR10LT ©, Nacionalinė žemės tarnyba prie ŽŪM, 2016; LR Adresų registras © VĮ Registrų centras, 2016; LR saugomų teritorijų valstybės kadastro duomenys ©, Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie AM, 2015.

2009-2019 metų monitoringo duomenimis perinčių mažųjų ir upinių žuvėdrų būklė visose 5 PAST buvo nepalanki.

Nurodyta, jog žuvėdrų būklė lieka nepalanki dėl perėjimui tinkamų buveinių stokos:

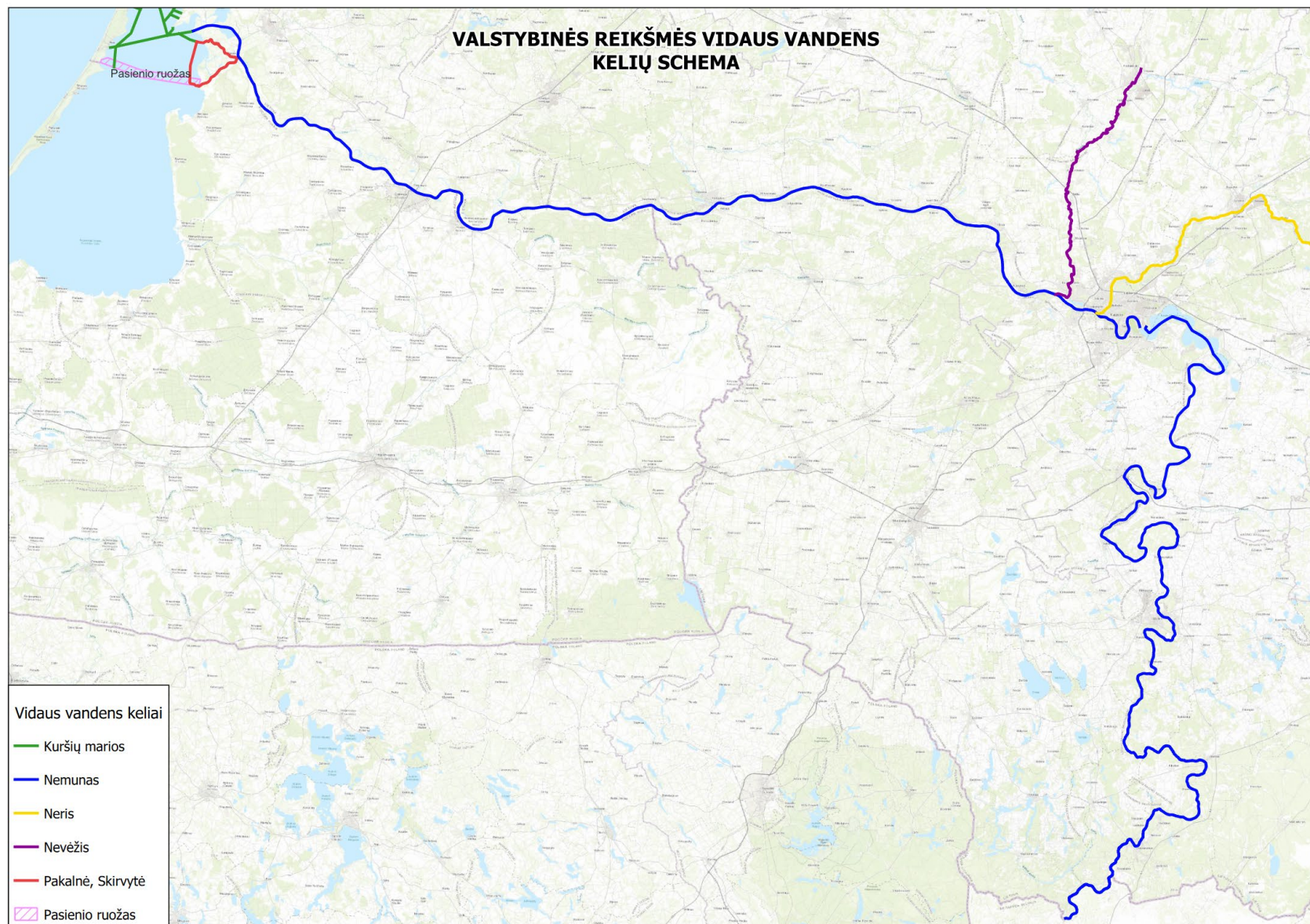
- Dėl augalijos sukcesijos salose;
- Nepalankaus hidrologinio režimo veisimosi metu (per aukštas arba žemas vandens lygis)
- Buveinių upėje pokyčių laivybos kelio priežiūros metu – seklumų, kuriose formuojasi natūralios salos ar net susiformavusių salų nukasimas, upės srovės stiprinimas bunų pagalba.

Europos patirtimi, daugelyje šalių laivybos kelių formavimas ir palaikymas laikomi kaip vieną iš didžiausių grėsmių perinčioms mažosioms ir upinėms žuvėdroms, taip pat kai kuriems tilvikiniam paukščiams.

Lietuvos
Respublikos
aplinkos
ministerija

Lietuvos
Respublikos
aplinkos
ministerija

Vidaus vandens keliai apima didžiąsias šalies upes, tačiau tik dalis jų šiuo metu yra tvarkomi ir pilnai pritaikyti laivybai. Jie patenka tik į 2 PAST.

Lietuvos ornitologų draugija su partneriais 2018 metais pradėjo įgyvendinti LIFE Programos finansuojamą projektą „Suinteresuotų institucijų pajėgumų pritaikymas gerinant upinių ir mažųjų žuvėdrų apsaugos būklę Lietuvoje“ (LIFE17 NAT/LT/000545).

VĮ Vidaus vandens kelių direkcija (VVKD) buvo pasirinkta projekto partneriu dėl žuvėdrų veisimosi buveinių būklės pagerinimo Nemuno upėje žemiau Kauno bei Nemuno deltoje, kad:

- sumažinti laivybos kelių priežiūros metu keliamas grėsmes perinčioms žuvėdroms;
- pagerinti upinių ir mažųjų žuvėdrų veisimosi buveinių būklę suformuojant naujas smėlio/žvyro salas bei plažus

Lietuvos
Respublikos
aplinkos
ministerija

Nemuno Kilpų regioninio parko direkcija buvo atsakinga už žuvėdrų ir jų buveinių būklės pagerinimą dviejuose Nemuno PAST aukščiau Kauno marių – Nemuno tarp Prienų ir Lengveniškių bei Nemuno tarp Balbieriškio ir Pelėšiškių

Tačiau buveinių formavimas buvo tikslinis, t.y. nesusijęs su vandens kelių priežiūra

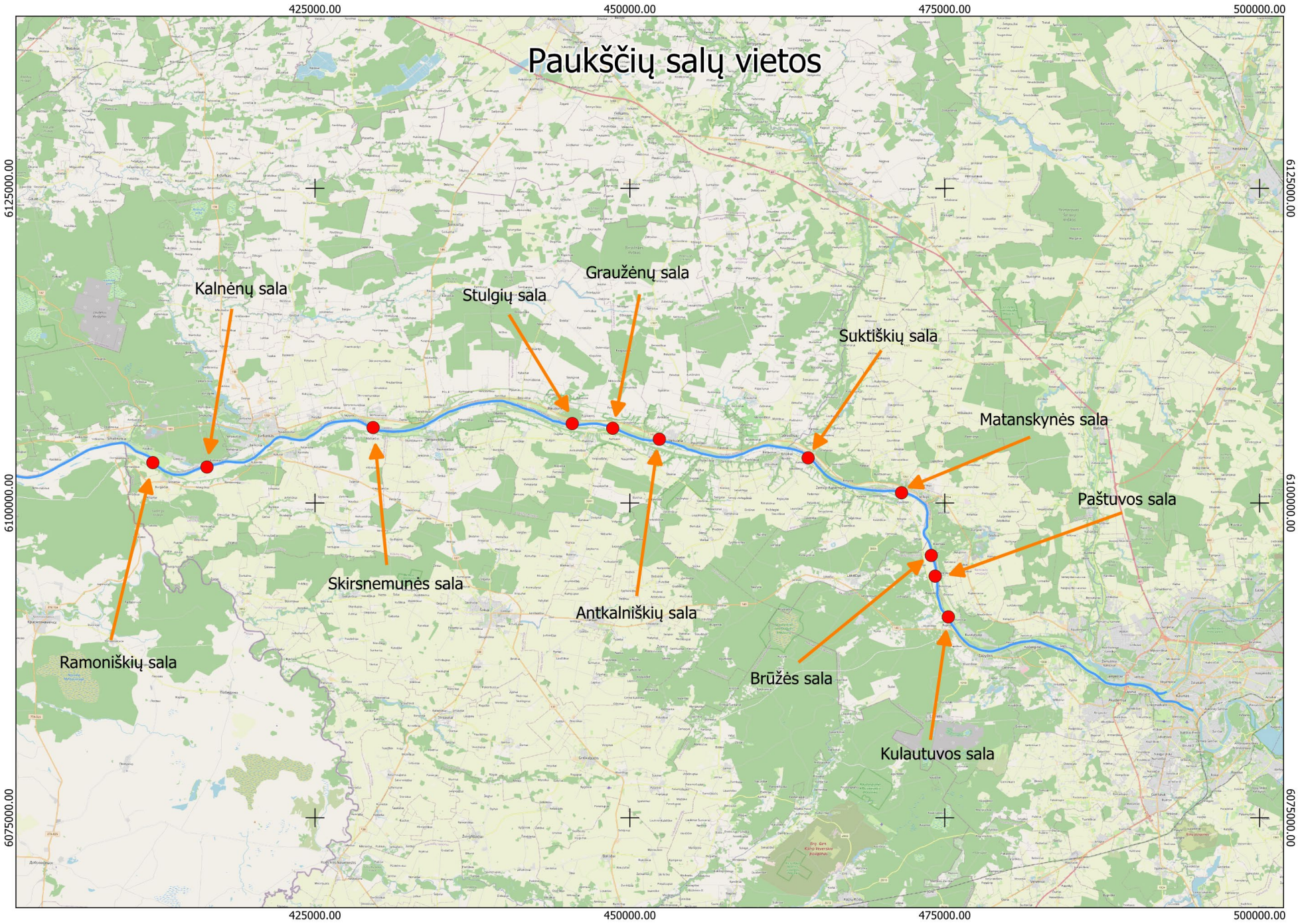
Lietuvos
Respublikos
aplinkos
ministerija

Igyvendinant suplanuotas veiklas ir vykdydama vandens kelių priežiūros darbus, VVKD 2019-2023 m. supylė: 21 salas bei pliažus (viso: 2,5 ha ploto)

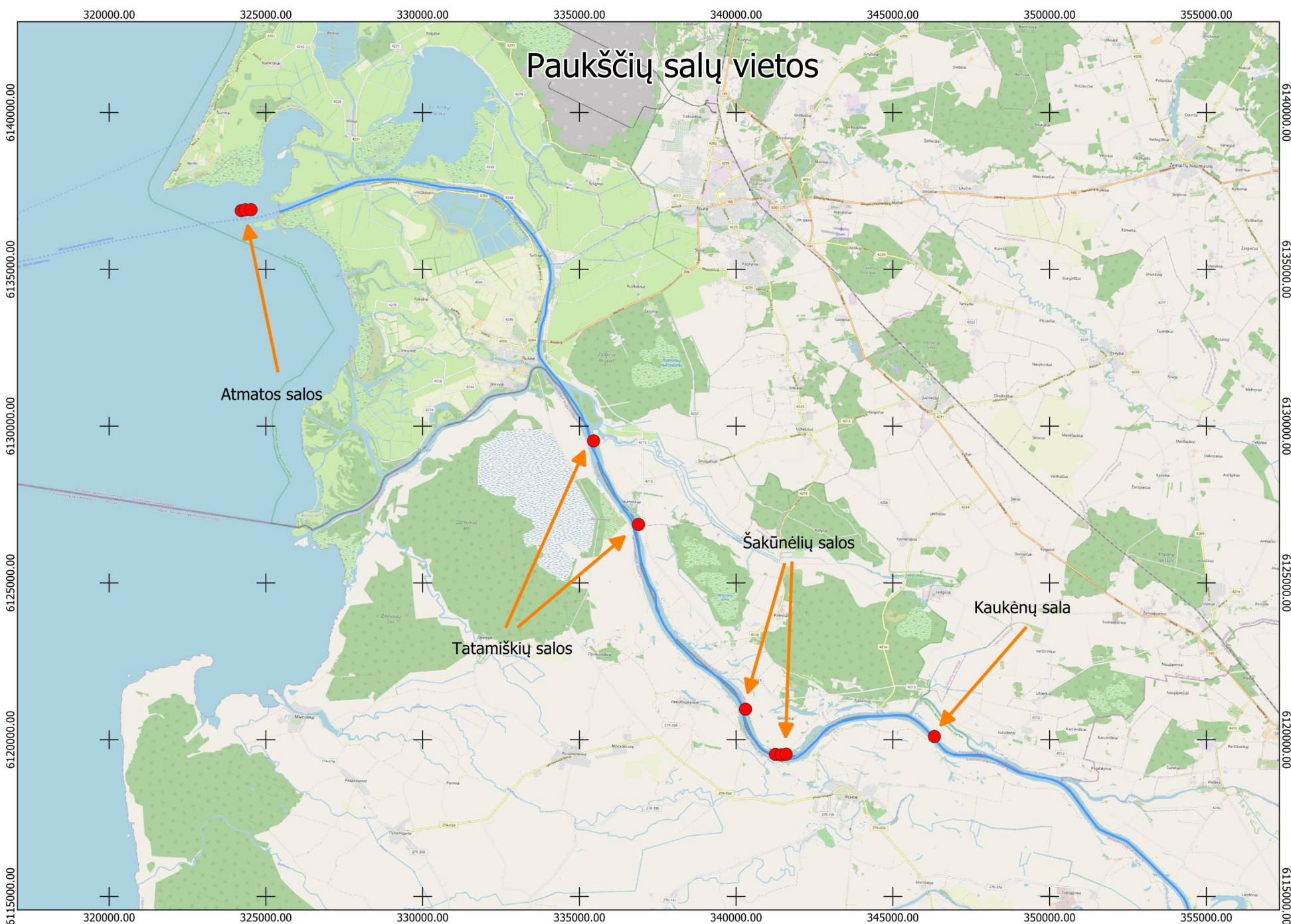
Eil. Nr.	Pavadinimas	Sala/pliažas	Plotas prie projekt. VL, ha	Tūris, tūkst. m3
1	Tatamiškių 1	pliažas	0,235	5,3
2	Tatamiškių 2	sala	0,104	3,0
3	Šakūnėlių	sala	0,020	0,3
4	Šakūnėlių 1	sala	0,034	7,6
5	Šakūnėlių 2	sala	0,006	5,9
6	Šakūnėlių 3	sala	0,054	3,1
7	Kaukėnų (Galzdonų)	pliažas saloje	0,289	17,9
8	Ramoniškių	sala	0,009	0,38
9	Kalnėnų	sala	0,031	1,32
10	Skirsnemunės	pliažas	0,072	0,90
11	Stulgių	sala	0,202	9,4
12	Graužėnų	sala	0,066	1,2
13	Antkalniškių	sala	0,014	0,7
14	Sutkiškių	sala	0,021	1,1
15	Matanskynės (Vilkijos)	sala	0,143	2,8
16	Brūžės	sala	0,068	0,6
17	Paštuvos	sala	0,045	0,5
18	Kaulautuvos	sala	0,010	0,3
19	Atmatos	sala	0,328	2,6
20	Atmatos	sala	0,419	1,7
21	Atmatos	sala	0,324	1,5
Bendras plotas			2,494	68,1

Lietuvos
Respublikos
aplinkos
ministerija

Lietuvos
Respublikos
aplinkos
ministerija

Lietuvos
Respublikos
aplinkos
ministerija

Salų supylimui buvo naudota vidaus vandens kelių priežiūrai skirta speciali technika bei patyrę specialistai.

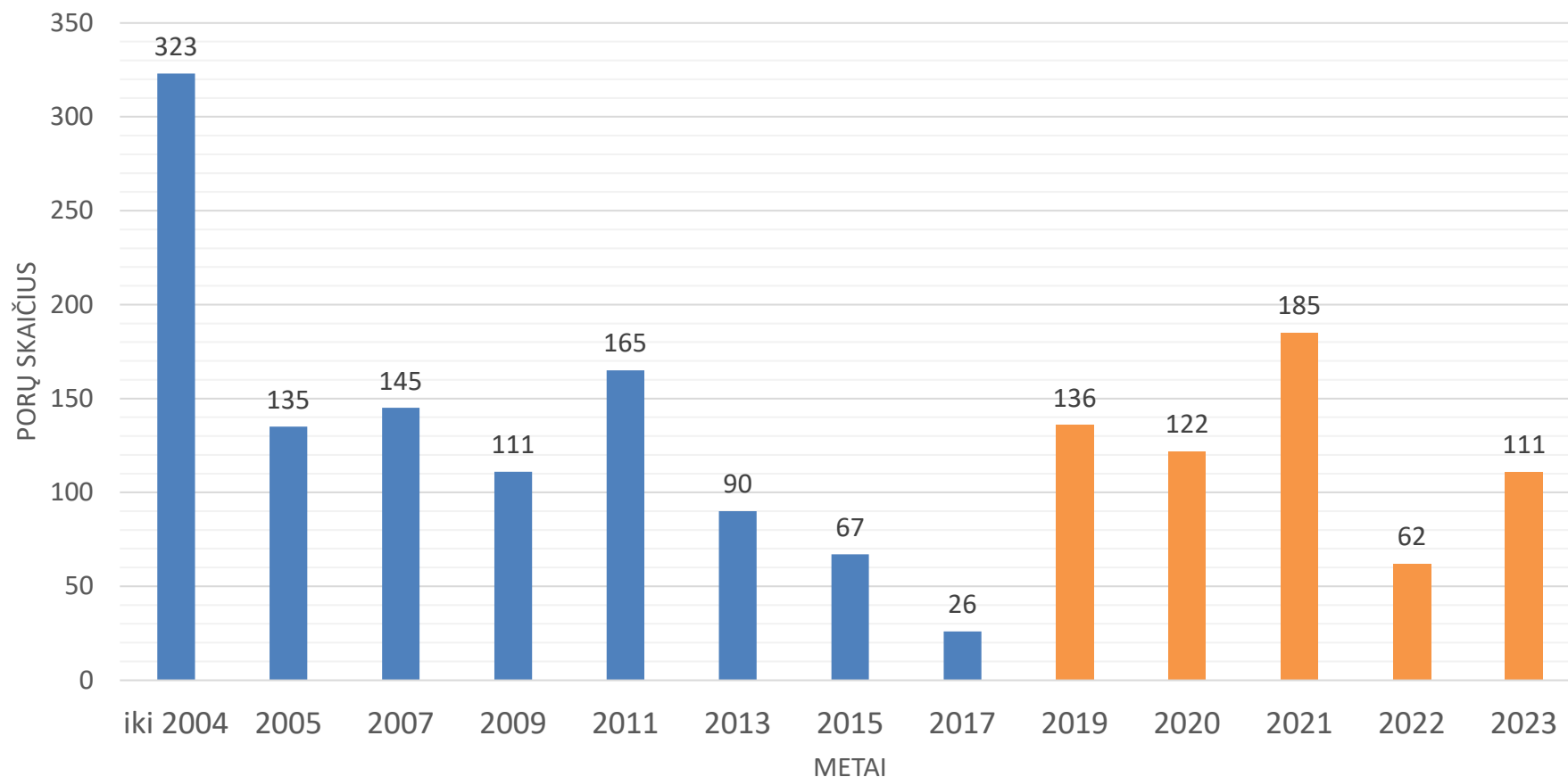

Upinės, o ypač, mažosios žuvėdros netruko įsikurti naujose buveinėse – jų lizdai aptikti jau sekančiais po supylimo metais.

Metais su aukštu vandens lygiu Nemune, supiltos aukštesnės salos sudarė sąlygas užauginti palikuonis.

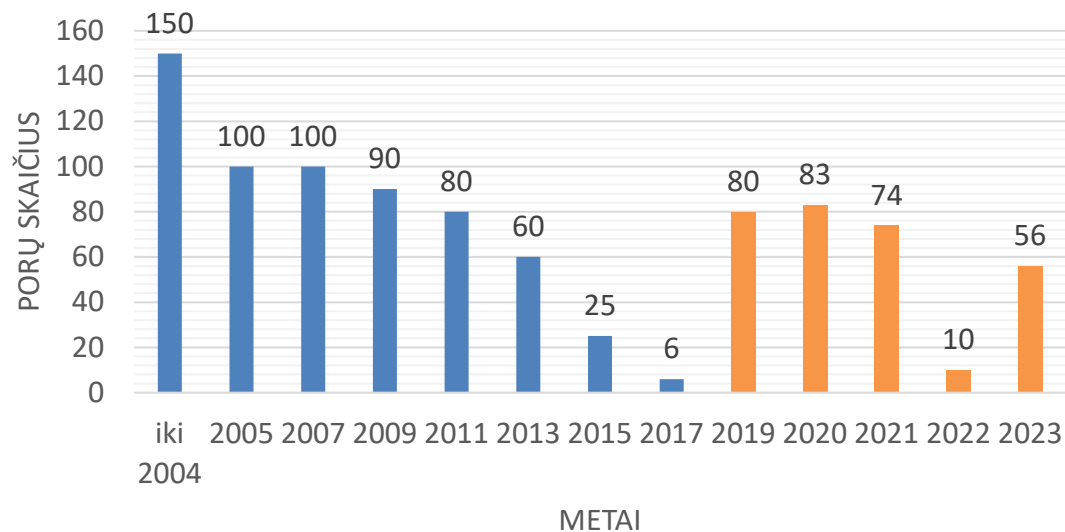
Mažųjų žuvėdrų porų skaičiaus dinamika visose PAST

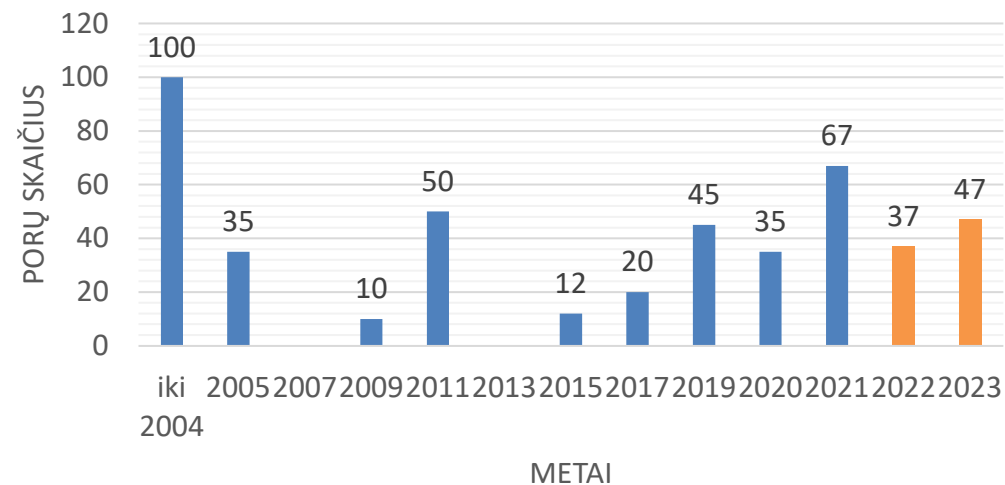
Lietuvos
Respublikos
aplinkos
ministerija

Monitoringo duomenis parodė upinių ir mažųjų žuvėdrų ženkliai pagerėjusią būklę Nemune žemiau Kauno (dėl išaugusio perinčių paukščių skaičiaus)

Mažųjų žuvėdrų porų skaičiaus dinamika Kulautuvos - Smalininkų PAST

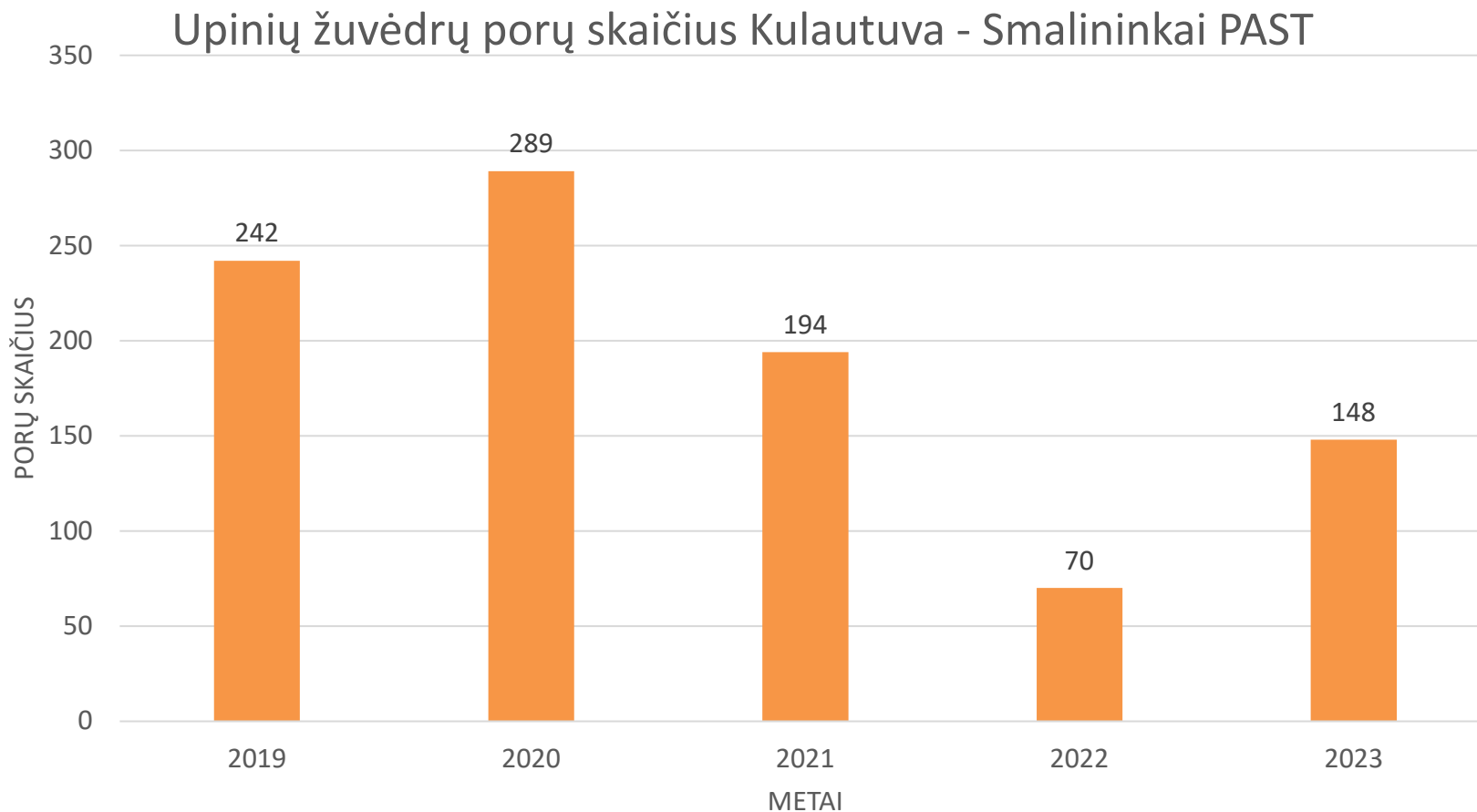
Mažųjų žuvėdrų porų skaičiaus dinamika Nemuno deltos PAST

Lietuvos
Respublikos
aplinkos
ministerija

Lietuvos
Respublikos
aplinkos
ministerija

Perinčių upinių žuvėdrų skaičiaus ženklus augimas siejamas su naujai suformuotomis jų veisimosi buveinėmis – santykinai didesnio ploto atviromis salomis.

Projekto įgyvendinimo metu perinčių upinių žuvėdrų gausa Nemune tarp Kulautuvos ir Smalininkų gerokai viršijo minimalų PAST steigimo kriterijų, todėl pateiktas siūlymas šią rūšį įtraukti kaip tikslinę šiai PAST

Kad užtikrinti palankią upinių ir mažųjų žuvėdrų būklę Nemuno salose, ypač rūšių apsaugai įsteigtose PAST, būtinas vykdytų salų formavimo bei jų palaikymo darbų tęstinumas!

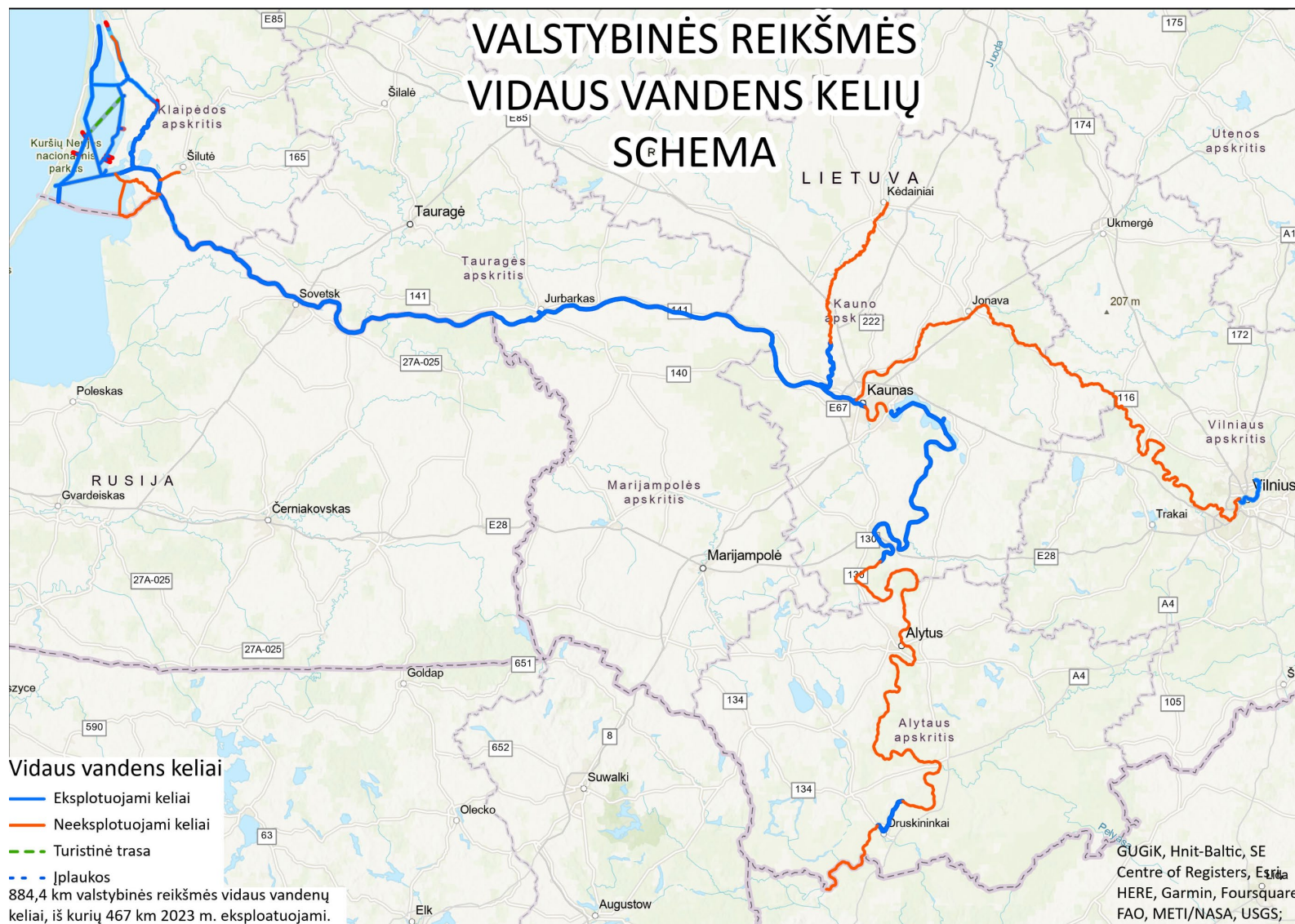
Teisinės prielaidos buvo pasiektos – 2023 m. Aplinkos ministro įsakymas „Dėl Aplinkosauginių reikalavimų paviršinių vandens telkinių dugno valymo ir gilinimo darbams vykdyti vidaus vandenų keliuose, uostuose ir prieplaukose patvirtinimo“.

Jame rekomenduota, jog vandens kelių priežiūros metu perteklinis gruntas žuvėdrų apsaugai svarbose teritorijose turėtų būti deponuojamas į santalkas (salų pavidale)

Tam reikėtų panaudoti projekto metu įgyta patirtį, kurią reikėtų panaudoti ir kitose teritorijose.

Lietuvos
Respublikos
aplinkos
ministerija

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija

Prielaidas ir perspektyvos pagerinti upinių ir mažųjų žuvėdų, taip pat kitų saugomų paukščių – avocėlių, jūršarkių, taip pat migruojančių tilvikų būklę PAST ir už jų ribų sudaro planuojamų vidaus vandens kelių tvarkymo darbų poreikis

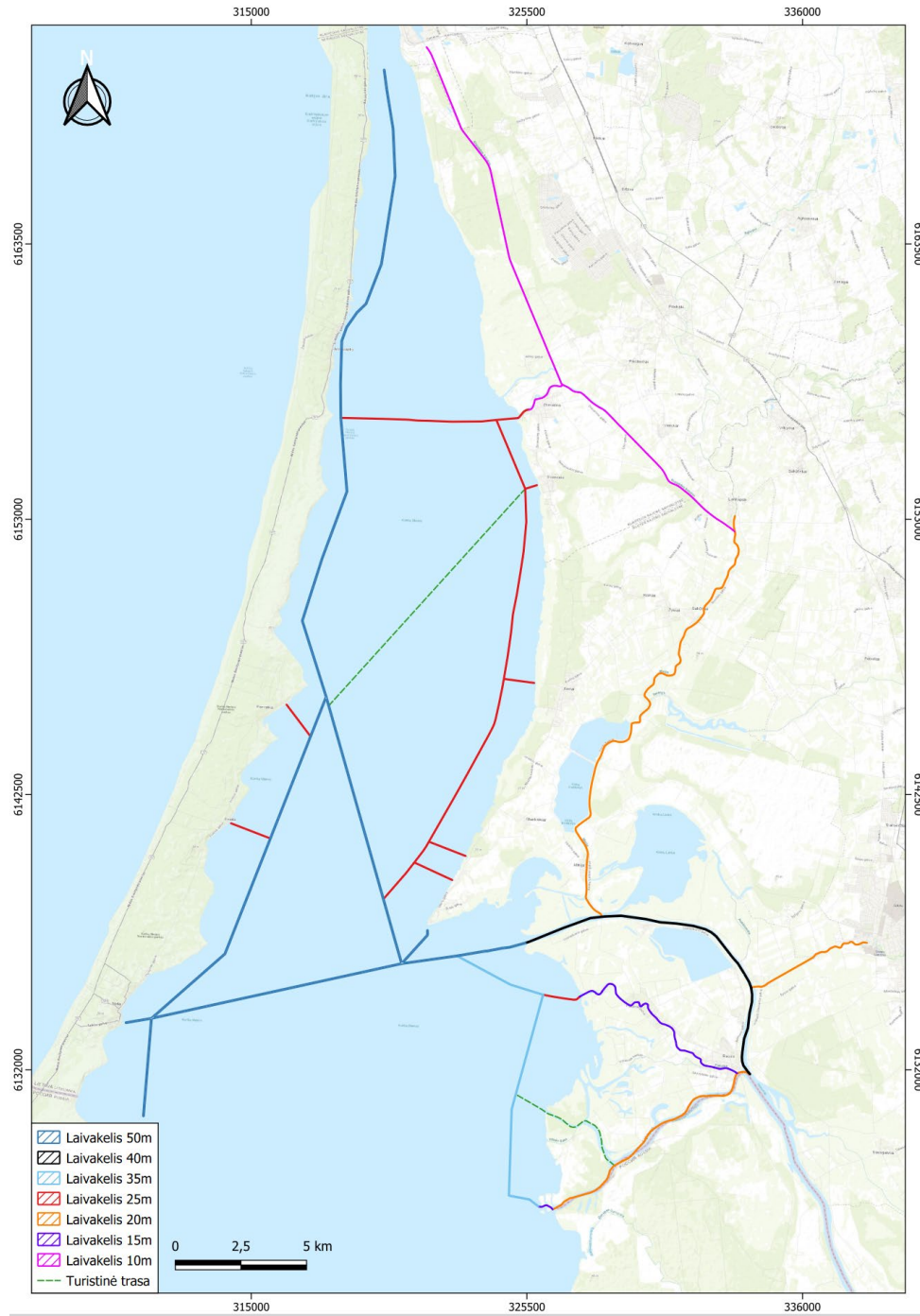
Ypač didelės perspektyvos Nemuno deltoje ir Kuršių mariose, kur galima tikėtis ir naujų perinčių rūšių įsikūrimo – poliarinių ir margasnapių žuvėdrų bei kitų

Tačiau

Tam trūksta atitinkamų teritorinio ir strateginio planavimo dokumentų – gamtotvarkos ar tvarkymo planų Kuršių marioms, Nemuno priešakinei deltai ir kitoms teritorijoms.

KAIP PAKEISTI ŠIĄ SITUACIJĄ?

AR ĮMANOMA TAI PADARYTI GREITU LAIKU?

Lietuvos
Respublikos
aplinkos
ministerija

Lietuvos
Respublikos
aplinkos
ministerija

Ačiū už dėmesį!

www.lifeterns.lt